

TALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/1998 vp

Hallituksen esitys laeiksi osakeyhtiölain, asunto-osakeyhtiölain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 15 päivänä kesäkuuta 1998 lähettänyt talousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laeiksi osakeyhtiölain, asunto-osakeyhtiölain ja eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta (HE 79/1998 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Manne Airaksinen, oikeusministeriö
- lakimies Arjo Suonperä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö ry
- puheenjohtaja Antti Rantalainen, Kirjanpito-toimistojen Liitto ry..

HALLITUKSEN ESITYS

Osakeyhtiölakia ja asunto-osakeyhtiölakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että osakeyhtiöiden ja asunto-osakeyhtiöiden osakepääoma ja osakkeiden nimellisarvo voidaan yhtiöjärjestyksellä muuttamalla muuttaa euromääräiseksi euron käyttöönoton siirtymäkaudella 1.1.1999—31.12.2001.

Osakeyhtiölain ja asunto-osakeyhtiölain säännöksessä ehdotetaan viitattavaksi markan sijasta euroon.

Samalla ehdotetaan lievennettäväksi euron käyttöönoton edellyttämän tavanomaisen yhtiö-

järjestyksen muutoksen ja osakkeen nimellisarvon pyöristämisen määräenemmistövaatimuksia.

Yhtiöt voivat kokonaan luopua osakkeiden nimellisarvoista, eikä osakekirjassa tarvitse enää ilmoittaa nimellisarvoa.

Esityksessä on myös edellä mainittuihin lakeihin liittyvät ehdotukset osakeyhtiölain muuttamisesta annetun lain eräiden siirtymäsäännösten muuttamisesta ja kaupparekisterilain 9 §:n muuttamisesta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotukset hyväksytään jäljempänä mainituin muutoksin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että yhtiö, joka luopuu osakkeiden nimellisarvosta ja jolla on osakkeita, joiden oikeudet määräytyvät

osakkeen nimellisarvon perusteella, olisi velvolinen ottamaan yhtiöjärjestykseen maininnan osakkeen nimellisarvosta päätöksentekohetkellä (osakeyhtiölain 9:14.3 §:n ja asunto-osakeyhtiölain 40.2 §:n 3. virke). Sama vaatimus koskee yhtiötä, joka päättää pyöristää osakkeen nimellisarvoa euron käyttönoton yhteydessä (osakeyhtiölain ja asunto-osakeyhtiölain siirtymäsäännösten 4 momentti). Säännöksillä on pyritty varmistamaan se, ettei nimellisarvon perusteella määräytyvän oikeuden tuottavan osakkeen omistajan asema heikkenisi yhtiön osakkeen kirjanpidollisen vasta-arvon muuttuessa.

Kirjanpidollisen vasta-arvon muuttaminen voidaan rinnastaa nimellisarvon muuttamiseen. Osakkeenomistajan oikeus voi vaarantua, mikäli osakkeen tuottama oikeus määräytyy nimellisarvon perusteella, ja osakkeen nimellisarvoa muutetaan. Edellä mainittu erityissäännös on otettu hallituksen esitykseen lähinnä siksi, että kirjanpidollisen vasta-arvon muuttaminen on eräissä tilanteissa helpompaa kuin osakkeen nimellisarvon muuttaminen.

Nimellisarvon perusteella määräytyviä oikeuksia tuottavien osakkeiden omistajien asema voidaan myös nimellisarvottomia osakkeita käytettäessä turvata osakeyhtiölain yleissäännösten avulla. Osakeyhtiölakiehdotuksen 9 luvun 14 §:n 3 momentin 3. virkkeen erityissäännös johtaa eräissä tilanteissa tarpeettomiin yhtiöjärjestyksen muutoksiin, minkä vuoksi säännöksestä luopuminen on perusteltua. Valiokunta ehdottaa yhteistoiminnassa oikeusministeriön kanssa, että ehdotetuista osakeyhtiölaista ja asunto-osakeyhtiölaista poistettaisiin vaatimus aikaisemman nimellisarvon kirjaamisesta yhtiöjärjestykseen.

Edellä olevan johdosta valiokunta on lisännyt hallituksen esitykseen sisältyvän erityissäännöksen sijalle osakeyhtiölain 9 luvun 14 §:n 3 momenttiin viittauksen lain 9 luvun 15 §:n säännöksiin. Tässä pykälässä säädetään tietyissä yhtiöjärjestyksen muutostilanteissa noudatettavasta päätöksenteon määräenemmistöstä. Viittaus on tarpeellinen, jotta säännöksessä tarkoitettut määräenemmistöt tulisivat sovellettaviksi myös sellaisissa kirjanpidollisen vasta-arvon muutos-

tilanteissa, joissa ei muuteta yhtiöjärjестystä. Nimellisarvon muutos merkitsee aina automaattisesti yhtiöjärjестyksen muuttamista. Asunto-osakeyhtiölaissa vastaavaa viittausta ei ole tarpeen tehdä, koska lain mukaan osakepääoman tarkka markkamäärä on aina mainittava yhtiöjärjестyksessä. Siten osakepääomaa ei voida muuttaa yhtiöjärjестystä muuttamatta. Asunto-osakeyhtiölakiin ei myöskään ehdoteta osakeyhtiölain 3 luvun 4 a §:ää vastaavaa säännöstä, joten asunto-osakeyhtiössä ei voitaisi muuttaa osakkeen kirjanpidollista vasta-arvoa pelkästään osakkeiden lukumäärää muuttamalla.

Lakiehdotuksen mukaan yhtiö voi luopua osakkeen nimellisarvosta. Jollei nimellisarvoa ole määrätty, osakkeelle lasketaan kirjanpidollinen vasta-arvo jakamalla osakepääoma osakkeiden lukumäärällä. Jos osakkeen tuottama oikeus määräytyy osakkeen nimellisarvon perusteella, nimellisarvosta luopuminen ei vaikuta tähän oikeuteen, ellei toisin päätetä.

Perustelujen mukaan sopimuksissa, joissa viitataan osakkeen nimellisarvoon, on nimellisarvosta luovuttaessa turvauttava tavanomaisiin sopimuksen tulkintaa koskeviin periaatteisiin. Valiokunta katsoo, että säännöksillä ei ole tarkoitettu muuttaa voimassa olevia nimellisarvoon perustuvia taloudellisia suhteita nimellisarvosta luovuttaessa.

Yksityiskohtaiset perustelut

Osakeyhtiölaki

9 luku 14 § : Valiokunta on poistanut 3 momentin kolmannen virkkeen, jonka mukaan yhtiön, joka luopuu nimellisarvosta ja jonka osakkeiden tuottamat oikeudet määräytyvät nimellisarvon perusteella, tulisi mainita yhtiöjärjестyksessä osakkeen nimellisarvo päätöksentekohetkellä. Tämän sijaan ehdotetaan viitattavaksi 9 luvun 15 §:ään, jossa säädetään tietyissä yhtiöjärjестyksen muutostilanteissa noudatettavasta päätöksenteon määräenemmistöstä.

Viittauksessa tarkoitetuilla 9 luvun 15 §:n säännöksillä on suojattu osakkeenomistajia muun muassa tilanteissa, joissa yhtiöjärjестyk-

seen kirjattua osakkeen nimellisarvoa muutetaan. Säännöstä sovelletaan vain yhtiöjärjestyksen muutostilanteissa. Viittauksen takia samat päätöksentekosäännöt, joita sovelletaan nimellisarvon muutoksiin, koskisivat myös nimellisarvosta luopuneita yhtiöitä. Viittaus on tarpeellinen, koska osakkeen kirjanpidollisen vasta-arvon muuttaminen ei aina merkitse yhtiöjärjestyksen muuttamista. Tällainen tilanne voi syntyä, kun osakepääomaa muutetaan vähimmäis- ja enimmäispääoman rajoissa osakkeiden lukumäärää muuttamatta tai siten, että osakkeiden lukumäärää muutetaan ehdotetun 3 luvun 4 a §:n nojalla osakepääomaan puuttumatta. Osakeyhtiölain 9 luvun 16 §:n yleislauseke soveltuu kaikkiin yhtiökokouspäätöksiin, joten viittausta tähän pykälään ei tarvita.

Osakeyhtiölain 9 luvun 15 § saattaisi viittauksen perusteella tulla sovellettavaksi esimerkiksi tilanteessa, jossa osakkeiden lukumäärää muutetaan ehdotetun 3 luvun 4 a §:n mukaisesti. Osakkeiden lukumäärän muutos vaikuttaisi sellaisen osakkaan asemaan, jonka osakkeen etuoikeutettu tuotto määräytyy kiinteänä markkamääränä osaketta kohti, jollei samalla muutettaisi tuoton laskentaperustetta siten, että osakkaalle tuleva etuoikeutettu tuotto säilyy entisen suuruisena. Jos laskentaperustetta ei muutettaisi, muutoksen edellytyksenä olisi viittauksen perusteella 9 luvun 15 §:ssä tarkoitetun enemmistön saavuttaminen. Muutokseen voisivat luonnollisesti tulla sovellettavaksi myös 9 luvun 16 §:n säännökset. Käytännössä viittaus 9 luvun 15 §:ään mahdollistaa sen, että kaupparekisteri voi jättää lain vastaisesti syntyneen päätöksen rekisteröimättä.

Siirtymäsäännöksen 4 momentti : Koska nimellisarvosta luopuneessa yhtiössä osakkeen nimellisarvoa ei enää tarvitse 9 luvun 14 §:n 3 momentin nojalla merkitä yhtiöjärjestykseen, myös siirtymäsäännöksen asianomaista viittaussään-

nöstä on muutettu. Osakkeen nimellisarvon pyöristämistilanteessa ei siten tarvitse merkitä osakkeen vanhaa nimellisarvoa yhtiöjärjestykseen. Siirtymäsäännöksessä säilyy lähinnä selvyyden vuoksi viittaus 9 luvun 14 §:n 3 momentin toiseen virkkeeseen, jonka mukaan mikäli osakkeen tuottama oikeus määräytyy osakkeen nimellisarvon perusteella, nimellisarvosta luopuminen ei vaikuta tähän oikeuteen, ellei nimenomaisesti toisin päätetä.

Asunto-osakeyhtiölaki

40 § : Pykälän 2 momentin 3. virkettä on muutettu siten, ettei yhtiön, joka luopuu nimellisarvon käytöstä ja jonka osakkeiden tuottamat oikeudet määräytyvät osakkeen nimellisarvon perusteella, tarvitse mainita yhtiöjärjestyksessä osakkeen nimellisarvoa päätöksentekohetkellä. Tältä osin muutos vastaa osakeyhtiölain 9 luvun 14 §:n 3 momenttiin tehtyä muutosta. Momenttiin ei tarvitse ottaa osakeyhtiölain vastaavan momentin tapaan viittausta yhtiöjärjestyksen muuttamisen erityisiin päätöksentekosäännöksiin, koska asunto-osakeyhtiössä kirjanpidollisen vasta-arvon muutos merkitsee aina myös yhtiöjärjestyksen muutosta.

Siirtymäsäännöksen 4 momentti : Momenttiin on tehty samanlainen muutos kuin osakeyhtiölain vastaavaan säännökseen.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella talousvaliokunta kunniottavasti ehdottaa,

että 2. ja 4. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muutettuina seuraavasti:

1.

Laki

osakeyhtiölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 29 päivänä syyskuuta 1978 annetun osakeyhtiölain (734/1978) 1 luvun 1 §:n 3 momentti, 2 luvun 2 §:n 2 momentin 2 kohta, 3 §:n 1 momentin 5 kohta, 9 §:n 2 momentti ja 11 §:n 1 momentti, 3 luvun 5 §:n 2 momentti ja 6 §:n 1 momentti, 8 luvun 1 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 momentti sekä 11 luvun 7 §:n 1 momentin 2 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 1 §:n 3 momentti, 2 luvun 2 §:n 2 momentin 2 kohta ja 9 §:n 2 momentti, 3 luvun 5 §:n 2 momentti, 8 luvun 1 §:n 1 momentti, 3 §:n 1 momentti, 8 §:n 1 momentti ja 11 §:n 1 momentti sekä 11 luvun 7 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 145/1997, sekä

lisätään 1 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 145/1997, uusi 4 momentti, 3 lukuun uusi 4 a § ja 9 luvun 14 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi viimeksi mainitussa laissa, uusi 3 momentti, seuraavasti:

1 luku

Yleisiä säännöksiä

1 §

(Kuten HE)

2 luku

Osakeyhtiön perustaminen

2, 3, 9 ja 11 §

(Kuten HE)

3 luku

Osake, osakekirja ja osakeluettelo

4 a, 5 ja 6 §

(Kuten HE)

8 luku

Yhtiön johto

1, 3, 8 ja 11 §

(Kuten HE)

9 luku

Yhtiökokous

14 §

— — — — —
Päätös yhtiöjärjestyksen muuttamisesta siten, että yhtiö luopuu osakkeen nimellisarvosta, on

tehtävä 1 momentin mukaisesti, jollei yhtiöjärjestyksestä tai tästä laista muuta johdu. Jos osakkeen tuottama oikeus määräytyy osakkeen nimellisarvon perusteella, nimellisarvosta luopuminen ei vaikuta tähän oikeuteen, ellei toisin päätetä. *Jos kirjanpidollista vasta-arvoa muutetaan osakepääomaa tai osakkeiden lukumäärää muuttamalla ilman, että samalla muutetaan yhtiöjärjестystä, noudatetaan soveltuvin osin, mitä 9 luvun 15 §:ssä säädetään.*

11 luku

Tilinpäätös ja konsernitilinpäätös

7 §

(Kuten HE)

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset
(1—3 mom. kuten HE)

4. Jos yhtiö päättää osakepääoman ja osakkeen nimellisarvon euromääräiseksi muuntamisen yhteydessä tai sen jälkeen muuttaa yhtiöjärjестystä siten, että nimellisarvoa korotetaan tai alennetaan lähimpään ylempänä tai alempana olevaan tasalukuun tai näiden välillä olevaan euron kymmenesosaan tai neljäsosaan, päätökseen ei sovelleta, mitä 9 luvun 14 §:n 1 momentissa säädetään yhtiöjärjестyksen muutokseen vaadittavasta enemmistöstä. Päätöstä koskee soveltuvin osin, mitä 9 luvun 14 §:n 3 momentin toisessa (*poist.*) virkkeessä säädetään nimellisarvosta luopumisen vaikutuksesta osakkeenomistajan oikeuteen (*poist.*). Yhtiö voi siirtää alentamäärän tai osan siitä ylikurssirahastoon. Muutos

on ilmoitettava rekisteröitäväksi viimeistään 31 (5—7 mom. kuten HE)
päivänä elokuuta 2004.

3.

Laki

asunto-osakeyhtiölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 17 päivänä toukokuuta 1991 annetun asunto-osakeyhtiölain (809/1991) 4 §:n 1 momentti, 8 §:n 5 kohta, 15 §:n 3 momentti ja 16 §:n 2 momentti, sekä
lisätään 40 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

4, 8, 15 ja 16 §
(Kuten HE)

40 §

Yhtiöjärjestyksen muuttaminen

Päätös yhtiöjärjestyksen muuttamisesta siten, että yhtiö luopuu osakkeen nimellisarvosta, on tehtävä 1 momentin mukaisesti, jollei yhtiöjärjestyksestä tai tästä laista muuta johdu. Jos osakkeen tuottama oikeus määräytyy osakkeen nimellisarvon perusteella, nimellisarvosta luopuminen ei vaikuta tähän oikeuteen, ellei toisin päätetä. (*Poist.*)

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset
(1—3 mom. kuten HE)

4. Jos yhtiö päättää osakepääoman ja osakkeen nimellisarvon euromääräisiksi muuntamisen yhteydessä tai sen jälkeen muuttaa yhtiöjärjestyttä siten, että nimellisarvoa korotetaan tai alennetaan lähimpään ylempänä tai alempana olevaan tasalukuun tai näiden välillä olevaan euron kymmenesosaan tai neljäsosaan, päätökseen ei sovelleta, mitä 40 §:n 1 momentissa säädetään yhtiöjärjestyksen muutokseen vaadittavasta enemmistöstä. Päätöstä koskee soveltuvin osin, mitä 40 §:n 2 momentin toisessa (*poist.*) virkkeessä säädetään nimellisarvosta luopumisen vaikutuksesta osakkeenomistajan oikeuteen (*poist.*). Yhtiö voi siirtää alentamismäärän tai osan siitä rakennusrahastoon. Muutos on ilmoitettava rekisteröitäväksi viimeistään 31 päivänä elokuuta 2004.

(5—7 mom. kuten HE)

Helsingissä 2 päivänä lokakuuta 1998

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuulikki Hämäläinen /sd
vpj. Seppo Kääriäinen /kesk
jäs. Arto Bryggare /sd
Mikko Immonen /vas

Mari Kiviniemi /kesk
Paula Kokkonen /kok
Martti Korhonen /vas
Pekka Kuosmanen /kok

TaVM 17/1998 vp — HE 79/1998 vp

Leena Luhtanen /sd
Erkki Partanen /sd
Ola Rosendahl /r

Juhani Sjöblom /kok
Sakari Smeds /skl
Janne Viitamies /sd.